

U.1994.659V

V.L.D. 10. maj 1994 i 1. instans sag 3. afd. B-2042-90

(Inger Nørgaard, Bjerg Hansen, K. Have (kst.)).

Miljøministeriet, Miljøstyrelsen (kammeradv. v/ adv. Kurt Bardeleben, København)

mod

Gram A/S, Vojens (adv. P. Johannesen, København).

Erstatning uden for kontraktforhold 111.4 Miljøret 1.3

Industrivirksomhed ikke erstatningsansvarlig for udgifter til oprydning efter kemikalieaffaldsdepot.

Deponering af affaldet i en tidligere grusgrav var sket i perioden 1963-74 uden skriftlig tilladelse fra myndighederne. Miljøstyrelsen havde krævet virksomheden V dømt til betaling af ca. 12 mio. kr. til dækning af udgifterne ved oprydning og grundvandsrensning m.v. Under de omstændigheder, der blev lagt til grund i dommen, fandtes der imidlertid ikke af V at være udvist noget forhold, der kunne medføre erstatningsansvar. Da det heller ikke ud fra et berigelsessynspunkt kunne pålægges V at erstatte nogen del af udgifterne, blev F frifundet. [1]

Sagsøgte, Gram A/S, Vojens, anvendte i perioden 1963-1974, dog i aftagende omfang efter 1971, en grusgrav på Lilholtvej i nærheden af Skrydstrup som losseplads for virksomhedens affald. Efter sagsøgtes definitive ophør med grusgravens benyttelse i 1974 lod ejeren området opfylde, planere og indrette til flugtskydningsbane.

Efter ikrafttrædelsen den 1. juli 1983 af lov nr. 262 af 8. juni 1983 om kemikalieaffaldsdepoter påbegyndte Sønderjyllands Amt i 1983 i samarbejde med bl.a. sagsøgeren, Miljøministeriet, Miljøstyrelsen, undersøgelsen af gamle kemikalieaffaldsdepoter i amtet for at konstatere, om der var indtrådt jord- og grundvandsforurening og en mulig forurenings omfang. Undersøgelserne omfattede blandt andre den af sagsøgte tidligere benyttede grusgrav som losseplads, og efter undersøgelsen af området blev det konstateret, at deponering af affald i grusgraven havde givet anledning til forurening af jorden og grundvandsreservoiret under og nedstrøms for depotet. Sagsøgeren besluttede derfor i 1986 i samarbejde med Sønderjyllands Amt og Vojens Kommune at iværksætte afværgeforanstaltninger i forbindelse med jordforureningen. Efter foretagelse af yderligere undersøgelser blev det i 1987 besluttet at iværksætte afværgeforanstaltninger med hensyn til grundvandsforurening.

Under denne sag, der er anlagt den 10. oktober 1990, har sagsøgeren påstået sagsøgte dømt til at betale 12.119.394,20 kr. med sædvanlig procesrente fra sagens anlæg, subsidiært et af landsretten fastsat mindre beløb med renter som under den principale påstand.

Det påståvnte beløb omfatter de udgifter, sagsøgeren har afholdt i forbindelse med oprydning og grundvandsrensning m.v. af affaldsdepotet i Skrydstrup. Af beløbet er 5.371.410,57 kr. anvendt til etablering af afværgeanlæg og opsamlingsdepot vedrørende jordforureningen, mens 6.747.983,68 kr. udgør udgifter i forbindelse med rensning af grundvandet.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at sagsøgte er erstatningsansvarlig for forureningen og derfor må erstatte de udgifter, det har været nødvendigt at afholde for at rydde op efter sagsøgtes brug af området som affaldsdepot og for at afværge yderligere forurening.

Sagsøgte har påstået frifindelse og har til støtte herfor gjort gældende, at myndighederne har været fuldt ud bekendt med deponeringen, og

at virksomheden ikke har handlet i strid med de normer for affaldsdeponering, som var gældende i perioden 1963-1974. - - -

Sagsøgte er en stor maskinindustrivirksomhed, som hovedsagelig producerer køle- og fryseenheder til private husholdninger og forretninger og køle- og frysekomponenter til industriel brug.

- - - [2]

Landsretten udtaler:

Den sagsøgte virksomhed er en større industrivirksomhed, der ikke selv fremstiller, men i lighed med andre industrivirksomheder i sin produktion har anvendt produkter, om hvis farlige egenskaber i relation til risiko for forurening af grundvandet, der gennem årene har været en stadig voksende viden og erkendelse. Såvel den øgede viden som den øgede erkendelse af faren for grundvandsforurening var således også baggrunden for lov om kemikalieaffaldsdepoter, der er grundlaget for den foreliggende sag, og som tager sigte på løsningen af nutidens omfattende forureningsmæssige problemer.

Det lægges som ubestridt til grund, at virksomheden indtil 1963 anvendte den kommunale losseplads i Vojens til bortskaffelse af affald og derefter tog en tidligere grusgrav i Skrydstrup i brug som

660

affaldsdepot. Denne anvendelse fandt sted indtil ca. 1974, dog i aftagende omfang efter 1971, da virksomheden efter krav fra den nye ejer blev henvist til og anvendte den kontrollerede kommunale losseplads i Arnitlund. Det lægges endvidere som til dels ubestridt til grund, at de stoffer, som der er fundet spor efter, hidrører fra virksomheden, men der er efter bevisførelsen ikke grundlag for at statuere, at de konstaterede forekomster af phosphorholdige forbindelser stammer fra virksomheden.

Som sagen foreligger for landsretten, må det lægges til grund, at virksomhedens benyttelse af grusgraven som affaldsdepot var godkendt af den daværende sognerådsformand i Vojens kommune, og det kan ikke antages, at Maren Nybroe [3] under sine drøftelser med sognerådsformanden skulle have meddelt denne vildledende oplysninger om arten af deponeret affald. Det findes ligeledes efter bevisførelsen ubetænkeligt at lægge til grund, at de kommunale myndigheder gennem alle årene har haft kendskab til grusgravens benyttelse og til, at der også var tale om bortskaffelse af kemikalieholdigt affald. Antagelsen af, at dette har været tilfældet, findes tillige bestyrket ved den omstændighed, at Vojens kommune straks efter lovens ikrafttræden kunne udpege den tidligere grusgrav som kemikalieaffaldsdepot. Myndighedernes kendskab kan imidlertid ikke i sig selv føre til ansvarsfrihed, medmindre der er sikre holdepunkter for at fastslå, at myndighederne vidste eller burde have vidst, at der med deponeringen var forbundet en risiko for grundvandsforurening og alligevel undlod at gribe ind.

Det lægges endvidere til grund, at virksomheden ikke kan fremvise tilladelser i medfør af sundhedsvedtægten fra den daværende sundhedskommission eller tilladelser i henhold til lov nr. 119 af 3. maj 1961 om giftige og sundhedsfarlige stoffer, ligesom det efter bevisførelsen må lægges til grund, at deponering af affaldet efter 1. april 1970 har været i strid med vandforsyningsloven fra 1969. Overtrædelser af disse bestemmelser kan imidlertid - som det forudsætningsvis blev antaget ved Højesterets dom af 13. maj 1992 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1992 side 575 ff) - ikke i sig selv være afgørende for, om virksomheden kan være forpligtet til at erstatte det offentlige de afholdte udgifter til afværgeforanstaltninger. Det må som et væsentligt og tungtvejende element i forsvarlighedsbedømmelsen også indgå, om virksomhedens bortskaffelsesmetode afveg fra, hvad der under hensyn til såvel den konkrete som den generelle viden på deponeringstidspunktet var et anerkendt adfærdsmønster for håndtering af kemikalieaffald m.v. i virksomheder som den sagsøgte.

Det må i den henseende vel medgives sagsøgeren, at man allerede med vandforsyningsloven af 1926 var opmærksom på faren for

grundvandsforurening, og at grundvandsinteresserne gennem årene er viet en stadig større opmærksomhed. Bevisførelsen, herunder den stedfundne gennemgang af Sundhedsstyrelsens sagsakter i en række enkeltsager og skønsmændenes erklæring og udtalelser, giver imidlertid ikke grundlag for at statuere, at virksomheder, der ikke havde en særlig ekspertise, i det under denne sag omhandlede deponeringstidsrum havde en generel viden om den fare for grundvandet, der efterfølgende har vist sig i særlig grad at være forbundet med deponering af kemikalieaffald i grusgrave. Endvidere er nedgravning af kemikalieaffald i de almindelige bemærkninger til forslaget til lov om kemikalieaffaldsdepoter og senere forslaget til lov om affaldsdepoter omtalt som en bortskaffelsesmetode, der har været anvendt siden slutningen af 2. verdenskrig og i nogle tilfælde anbefalet af myndighederne som en hensigtsmæssig bortskaffelsesmetode af kemikalieaffald.

På den anførte baggrund, og efter det, der i øvrigt er fremkommet under bevisførelsen om den sagsøgte virksomhed, finder landsretten ikke, at det kan lægges til grund, at den sagsøgte virksomhed i nogen del af det tidsrum, grusgraven blev benyttet som losseplads for kemikalieholdigt affald, vidste eller burde have vidst, at en affaldsbortskaffelse som den anvendte senere skulle vise sig at medføre fare for grundvandsforurening. Hertil kommer, at bortskaffelsen fandt sted i en grusgrav placeret langt uden for det i forvejen i forhold til det sædvanlige øgede beskyttelsesområde for vandindvinding.

Herefter findes der ikke grundlag for at statuere, at den sagsøgte virksomheds affaldsbortskaffelse, der tilmed som tidligere nævnt i hele perioden, herunder også i tiden efter ikrafttrædelsen af lov om vandforsyning fra 1969, fandt sted med myndighedernes viden og uden påtale fra myndighedernes side, har afvejet fra, hvad der på deponeringstidspunktet - set med datidens øjne - var en almindeligt anvendt og forsvarlig deponeringsmetode for affald fra virksomheder som den sagsøgte. Der er derfor ikke af virksomheden udvist noget forhold, der kan medføre erstatningsansvar for udgifterne til de iværksatte afværgeforanstaltninger. Da der i mangel af tilstedeværelsen af noget culpøst forhold hos virksomheden heller ikke findes grundlag for at pålægge virksomheden at erstatte nogen del af de afholdte udgifter ud fra et berigelsessynspunkt som følge af sparede udgifter til anden form for affaldsbortskaffelse, tages sagsøgtes frifindelsespåstand herefter i det hele til følge. - - -

Sagsøgeren, - - -, skal - - - til sagsøgte betale 350.000 kr. i sagsomkostninger.

1. Jf. U.1958.365 H, U.1969.644, U.1989.692 H, U.1989.353, U.1989.1108 H, U.1990.416, U.1991.674 H og U.1992.575 H samt Illum i U1958B.76 ff., Stig Jørgensen i U1970B.36 ff., Jens Christensen i J 1973.453 ff., Gomard i U1978B.53 ff., FT 1982-83 A sp. 3783 ff. og 1989-90 A sp. 2746 ff., W.E. v. Eyben i U1989B.81 ff., Peter Pagh: Erstatningsansvar for miljøskader (1990) s. 39 ff., E.M. Basse: Forurenet jord (1992) s. 53, 96, 182 ff. og 241 ff., Poul Sørensen i U1992B.34 ff., Peter Blok i U1992B.412 ff. samt Bo v. Eyben, Nørgaard og Vagner: Lærebog i erstatningsret (2. udg. 1993) s. 122 ff.
2. Af den resterende del af dommen gengives alene præmisserne.
3. Den daværende administrerende direktør.